Революцийна Українська Партия.

Пролетарі всїх країв, — єднайте ся!

ВІЙСЬКО І РОБІТНИКИ.

1905.

Накладом Р. У. П.

З друкарнї тов. „Руської Ради“ в Чернівцях,
під зарядом Івана Захарка.

Революцийна Українська Партия.

Пролєтарі всіх країв, — єднайте ся!

ВІЙСЬКО І РОБІТНИКИ

з додатком:

Японська війна.

написав М. Порш.

1905.

Накладом Р. У. П.

ДОДАТОК ДО „СЕЛЯНИНА" Ч. 25.

З друкарни Маньєцьких, у Львови, вул. Коперника ч. 5.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

https://archive.org/details/viskoirobitnykyz00pors

I.

Просвіта, котра, не дивлячись ні на які перешкоди з боку уряду, все більше і більше ширить ся між усіма народами, знищує грубість і дикість звичаїв людських.

Християнська віра, котру люде признають вже скоро дві тисячі років, вчить, що всі люде брати, що людям треба любити одно одного. Душогубство у всіх цивілізованих (освічених) народів вважаєть ся злочинством, за котре закон сурово карає. Здавалось-би, що усе це поволі повинно було-б винищити зовсім ту ненависть між людьми і ті войни які роблять таку величезну шкоду людям. Отже ми бачемо иньше. Ті, котрі кажуть, що вони едні тільки можуть навчати ученію Христа, замість того, щоб боротись проти війн, освятили цю найбільшу неправду і несправедливість священним іменем Христа і виряжаючи військо на війну, благословляють москалів на душогубство. Закон, котрий карає душогубство, видає надгороди, ордени й чини тому, хто найбільше усердно вбивав людей на війні.

Розвиток науки і промислу дав спроможність людям виробляти своєю працею тепер незмірно більше, ніж виробляли за дідів і прадідів наших. Здавалось би, всіх тих багатств, котрі тепер виробляє народ, стало-б на поліпшення долї працюючого люду та на зменьшення податків. Отже-ж і тут ми бачимо зовсїм иньше. Вчені вирахували і довели, що за останні 50—60 років по всіх

головних державах сумма грошей, що витрачають ся на армію та флот, зростає значно швидче, ніж народне багатство. Виходить, що чим далі, тим більша частина народньої праці йде тільки на руйнування, бо військо ні на що иньше не здатне Сили народні все більш витрачують ся на воєнщину. Військова справа обходить ся тепер так дорого, що загрожує задавити людей під тягаром страшенних податків.

Фабрикант, щоб подужати своїх конкурентів (супротивників) повинен заводити все кращі й кращі машини. Так само і кожна держава, щоб не відстати від иньших держав, повинна завше замінювати зброю—гармати, кораблі — кращими, новіщими. Не встигне ще розійтись одна зброя по всіх краях, — дивись, вже в якійсь державі знову вигадано кращу зброю. Останні держави і собі поспішають завести її і у свойому війську, зовсім закидаючи попередню зброю, котра коштує десятки і сотні міллionів народних грошей. І так тягнеть ся без кінця і краю.

Як відомо, Микола II. в августі 1898 року звернув ся до всіх держав з покликом до миру і „разоруженія“, а в 1899 році він скликав в Гаазі, головному місті Голляндії, „мирну конференцію“ — зібрання представників від держав, щоб порадитись як впорядкувати мир. За це Миколу II. прославляли тисячі панських газет і панських прислужників. Тілько з ції лукавої наради нічого не вийшло, а россійське правительство під цю балаканину про мир поспішно укріпляло відібрані у Китая пристані Порт-Артур і Талієнван. Незабаром після цього Микола II. наказав Финляндії, щоб вона збільшила своє військо від семи з половиною тисячів до двадцяти двох і щоб віддала його в повне розпорядження россійських генералів, бо раніше финське військо служило тільки у Финляндії. Через рік після „мирної конференції“, коли нещасні, обдерті европейцями, китайці стали бить миссіонерів—попів, царь—миротворець у купі з усіма державами напали на Китай, побили і пограбили дуже його. Росія ж після китайської війни несподівано для всіх захопила Манджурію і дуже неохотно віддала знову Ки-

таю — цей ласий шматочок лише тоді, коли Англія і Японія стали загрожувати війною. А потім российське правительство вступило в війну з Японією для того, щоб закріпити за собою Манджурію і відтягти увагу народу від думок про нужду та горе і таким чином хоч трохи затримати народню боротьбу за волю.

Од часу до часу між двома або декількома державами спалахне війна і чим більше розвиваєть ся військова справа, чим краща стає зброя, тим більше крови проливаєть ся і тим дорогше коштує кожен день війни. Таким чином військова справа руйнує добробут народу. Ні в якій державі не можна побачити цього краще, ніж в российський.

Россія—країна дуже небагата, особливо коли ми порівняємо її з Германією, Францією, Англією, Сполученими Державами Америки, а між тим — вона має найбільшу на всьому світі армію. В спокійні часи в Россіи 950 тисяч москалів, а в військове время доходить до трьох з половиною миллiонів; до цього ще треба додати величезний військовий флот, більша частина котрого збудована в останні роки. Российська армія в півтора рази більша ніж в Германії, або Франції, в два з половиною рази більша, ніж у Австро—Венгрії, в чотирі рази більша ніж у Англії. Не дурно, мабуть, Россія славить ся своїми царями, миротворцями. Александра III. прозвали так після смерти, а Миколу II, ще за життя.

В 1904 році на сухопутне військо було призначено 361 миллiон, а на флот 114 миллiонів карбованців; разом на військо 476 миллiонів. Тілько-ж це ще не всі видатки. Процентів на державні позики в 1904 році доведеть ся платить 289 миллiонів карбованців, але, як вирахували тямущі люде, добрих три чверти цих позик узято на військові потреби. Виходить треба ще 216 миллiонів додати до цих видатків; на військо стало буть витрачаєть ся 692 миллiони карбованців, тоді як на народню освіту призначено тілько 44 миллiони, виходить в 16 разів меньш ніж на військо.

Таким чином на одного чоловіка в Росії на рік приходить ся платити щось біля 5 карб. на військо, а на

кожну сім'ю в пять душ біля 25 карб. Тільки ж це виходить стілько, коли розкласти рівно на усіх, на бідних і багатих; на ділі ж усі державні видатки впадають тілько на бідних: багатирі користуються захистом уряду і платять тілько дурницю. Тим то бідним доводиться платити не 25 карб, а більше — карбованців 30 або ще і 35 що року

Але це ще не все. Що року декілько сотень тисяч дорослих робітників відривають ся від праці за для військової служби.

Усякий гаразд знає, яка то шкода буває в господарстві селянина, коли одного з синів забірають в москалі. Часто-густо некруччина тягне зи собою злидні в селянській сімї. Для багатирів військова повинність не має такого значіння: адже-ж вони не зістають ся без робітників, коли сина беруть у москалі. Не кажемо уже об тім, що заможні люде, дякуючи своєму багатству мають спроможтність ухиляти ся від начеб-то „всесословноі" військової повинности, котра тим більшим тягарем лягає на кляси працюючі — на робітників, бідних селян та рамесників.

II.

Навіщо Росиї треба мати милiонну армію та витрачати що річно біля 700 миліонів карбованців? Звичайно відповідають так: тому що у Германії 600 тисяч, у Австриї 400 тисяч війська, треба-ж Росиї боронити ся від ворогів. Коли-ж так само запитати про Германію, навіщо й потрібно 600 тисяч війська, так знову почуємо; тому що у Росиї 950 тисяч, а у Франції 620 тисяч. Така відповідь очевидячки, нічого не вияснює. Адже-ж ясно, що коли одна держава побільшує своє узброєння, (кріпости-гармати, кораблї і иньше), так цим самим вона примушує узброюватись і иньші держави; але з якої речі вона робить це, коли зарані відомо, що иньші держави зро

блять те-ж саме? Адже-ж при цьому поперед усіх їй самій буде важко.

Щоб зрозуміти дійсну головну причину такого величезного зросту узброєнь, треба поглянути, який у нас тепер громадський лад і яка кляса панує тепер в громаді та в державі.

На всім світі тепер люде поділились на дві ворожих половини: на бідних, що мають тілько свою робочу силу, котру пани продають (звуть їх також — пролєтарі, або по нашому — голота) і на багатих, що мають великі обшари землі, фабрики, заводи та гроші і наймають бідних до себе на роботу (звуть сих багатих також капіталістами).

Виробленням, або як кажуть вчені, продукцією хліба і всяких товарів заправляють тепер капіталісти, наймаючи на фабрики, заводи і економії наймитів. Мають фабрики, заводи і землю, виробляють хліб і ріжні товари капіталісти лише на те, щоб мати бариш, прибуток. На бариші збудований увесь сьогочасний лад. От такий то спосіб вироблення товарів зветь ся капіталістичним способом вироблення (продукції), бо усім володіє і завідує капіталіст, а робітники лише роблять та слухають ся.

Прибуток, що має капіталіст від фабрики та від землі, здобуває він визиском (або-ж, як вчені кажуть, експлуатацією) чужої праці. Так ми бачимо, що фабрикант та пан визискують (експлуатують) наймита, купуючи його робочу силу і платючи за неї стілько, скілько треба робітникові та його сімї, щоб не вмерти з голоду; капіталіст-скупщик експлуатує селянина та ремісника платючи їм меньше, ніж варто те, що він у їх купує. Тим то багаті намагають ся платити якомога меньше, а бідні дбають, щоб одержувати кращу платню та увільнитись від визиску та здирства.

Виходить — інтереси кляси бідних (пролетарів) ворожі інтересам кляси багатих (капіталістів). Через це повстає боротьба кляс бідних і багатих. Бідні та пригнічені борються за поліпшення своєї долі і добивають ся таких прав в державі, котрі помогли-б їм краще стояти за свої інтереси; гнобителі та багатирі борють ся

за побільшення визиску та за панування в державі, видаючи такі закони, котрі перешкоджали-б бідним бороти ся з здирством. Таким робом з боротьби кляс повстає між бідними і багатими боротьба д е р ж а в н а (політична), боротьба за силу та за панування в державі.

Тепер ми бачимо, що капіталістам доводить ся захищати свої бариші від пригнічених кляс. Але не тілько від їх самих. Щоб здобути прибуток, капіталістові треба не тілько відібрати від наймитів те, що вони виробили, не тілько дешево скупити хліб у селян, товар у ремесників та кустарів, — треба ще п р о д а т и це все по ціні вигодній. Для цього потрібні покупці, або як кажуть потрібен р и н о к. Із за цих покупців, із-за цього ринку між капіталістами іде страшна боротьба (к о н к у р е н ц і я), бо кожен капіталіст бажає притягти до себе, до своїх товарів яко мога більше покупців. Щоб притягти покупців до товарів своїх і випхнути иньших капіталістів, капіталіст повинен дбати, щоб робити товари усе дешевше і дешевше. Для того-ж, щоб товар був дешевий, треба виробляти багато товарів, розширювати вироблення (продукцію) товарів, бо відомо, що чим фабрика більша, тим вироблення товару на ній коштує дешевше. Таким чином капіталісти виробляють страшенну силу товарів для ринку. Тим часом ринок розширюється не так швидко, бо робітники та селяне, котрі найбільше купують товарів в край обдерті панами, фабрикантами та правительством. Отже через це капіталістам стає тісно, їм усе важче знайти і забезпечити своїм товарам збут. Починаєть ся щось неможливе. Товарів сила, покупців мало. Через це ціна на всі товари падає, торговля спиняєть ся, багаті капіталісти, набравши силу позик, не можуть їх повернути. Усіх обхоплює неймовірний страх збіднення. Фабрики та заводи зачиняють ся, настає страшенна безроботиця, котра зоставляє робітників і їхні сімї без шматка хліба. І машини є, і матеріяли є, і робітники є, і сила товарів, що гине не знаходячи собі покупців, — усе є, що потрібне для вироблення товарів; немає тілько баришу для капіталістів і все спиняється. От такий нелад в виробленю товарів зветь ся к р і з і с о м. І от не зна-

ходячи покупців своїм товарам в своїй державі, очі капіталістів звертають ся на иньші краї. Тим то капіталісти всіх країв добивають ся завоювання усе нових і нових земель, де лехко можна знайти покупців для своїх товарів. Тілько-ж в Європі тепер усі держави мають добре військо і зброю, і через те дарма думати, відняти який шматок землі від одної з європейських держав. Треба пошукати десь в иньшому місці, за морем землі, де живе неосвічений народ, де мало війська; там лехко буде заволодіти величезними обшарами землі і миліонами темного люду; там не має, або як є, то мало, фабрик та заводів, там можна буде продавати свої товари, котрих ніхто не купує в рідному краї. Така завойована країна зветь ся к о л о н і є ю. Коли-ж не можна прямо завоювати якої небудь країни в Азії, або Африці, тоді, як кажуть, беруть її під п р о т е к т о р а т. По нашому слово це означає захист; тілько-ж це не захист цієї країни, а самоуправство в ній; та держава, котра взяла яку-небудь країну під протекторат, зразу-ж назначає поруч з її управителями своїх управителів, котрі починають панувати над цією країною та грабити її, поки, знайшовши яку-небудь причіпку, не повернуть її зовсім в неволю.

Тут дивись, якого-небудь купця з „великої“ держави посадили за мошенство в острог; з'являється броненосець „великої“ держави і вимагає, щоб не тілько мошенника випустили, а ще щоб купцям „великої“ держави дали нові льготи, коли-ж не зроблять цього, так зразу війна. Таке трапилося, наприклад недавно з Германією, котра із-за якогось купця напала на республіку Гаїті в Америці. Там нещасний люд заморського краю, не стерпівши здирства чужих купців та фабрикантів, з котрими нічого не може подіяти свій уряд, повстав разом і проти чужинців і проти свого уряду; зараз-же за кожного фабриканта купця та за кожного христопродавця міссіонера „великі“ держави вимагають нагороди і смертельними карами бунтарів і силою грошей і новими льготами задля своїх купців та промисловців, а иноді і прямо землею (це все було в китайську війну). Знову в иньшому місці багата „велика“ держава збудує в якій-небудь небагатій,

неосвіченій країні силу залізниць; виплатити величезних грошей за залізниці бідна країна не може і от починаєть ся знову війна, а з нею і нова грабіжка. Так нещо давно зробили Германія і Англія, напавши на невеличку республіку Венецуеллу в південній Америці.

Бажаючи завоювати яку-небудь далеку неосвічену країну, або запанувати в ній, кожна держава добре знає, що багато иньших держав також бажає цього собі. Кожна пильно дивить ся, щоб друга не захопила ласого шматочка у якого-небудь темного народу. Тим то, починаючи похід проти цього народу, держава знає, що із-за цього шматочка у неї може спалахнути війна з якою-небудь із „великих“ держав. От через віщо такою грабіжкою і завоюванням нових земель, або як кажуть колоніальною політикою, можуть займати ся лише великі держави, котрі мають величезне військо і флот. Виходить, що боротьба держав із за нових земель, колоній загрожує величезною европейською війною.

Таким чином зріст видатків на військо залежить від сили капіталістів. Крім здобуття колоній, треба ще дбати, щоб удержати в покірливости завойовані краї, щоб не дати вільно дихнути зневоленим народам.

Так, щоб згасити останній промінь волі в Финляндії, в котрій якимсь дивним побитом збереглись до останнього часу народні вольности, российське правительство мусить держати на поготові багато війська, що-б штиками та гарматами вдержати в покірливости фінляндський народ.

З другого боку військо потрібне і проти свого народу, проти „внутренних врагов отечества“. Військова сила потрібна пануючим капіталістам для їх клясової боротьби з робітниками.

В такій громаді, котра поділена на кляси, на бідних і богатих, на вільних і невільних, — армія завше була силою, котра душила повстання низших кляс проти гніту та експлуатації з боку висших кляс. В стародавні часи армія „усмиряла“ повстання безталанних невільників, в часи крепацтва держала вона народ в неволі у па-

нів. Проте ще ніколи так часто військо не виступало на службі у багатих в їх боротьбі проти бідних. Та сей зрозуміло, бо ніколи ще боротьба не була така завзята и величезна, як в наші часи, коли зростає не по днях, а по годинах свідомість, з'єднаність, згуртованість і сила пролетарів (тих, що нічого не мають).

Пануюча тепер кляса капіталістів піддержує своє панування усякими способами, які тільки є у правительства, котре має однакові з капіталістами інтереси. Там де в боротьбі з робітниками та селянами мало самої сили грошей, сили голоду, капіталісти хапаються за силу законів, виданих їм на користь; де не помогає сила закону, там користують ся вони силою штиків і гармат.

При кожному хоч трохи значному страйкові робітників зразу посилається військо для „поддержанія порядка". Вже одна присутність москалів, навіть коли вони не пускають своєї зброї в ход, залякує робітників, підбадьорює капіталістів. Таким чином вже одна присутність війська допомогає капіталістам в їхній боротьбі з робітниками.

Росийські капіталісти дуже добре це розуміють і не жаліють грошей на плату москалям присланим на час страйку. Частину видатків беруть на себе фабриканти, частину платять городські думи, котрі цілком в руках капіталістів.

Так після майських розрухів в Ризі в 1899 році, рижське купецтво клопотало, щоб прислали в город ще москалів (переважно козаків) Дума в городі Вільно теж після майських розрухів в 1902 р. постановила видати начальникові козаків ті неймовірно великі гроші, яких він вимагав за „водвореніе порядка" в городі Вільно. На своїх з'їздах горно-промисловці (так звуть ся ті капіталісти, що здобувають з землі на продаж камяний вугіль, залізо і таке иньше) раз по раз прохають уряд розмістить яко мога більше козачих команд по всьому південному гірничому краю (Катеринославщина, Доніщина, Кавказ).

На самім ділі присутність війська при страйках не тільки не приносить порядку, а ще й навпаки: військо є

головна причина непорядку. Річ у тім, що страйки в Росиї стають усе більше спокійними; усе рідше трапляєть ся, щоб страйкуючі кидались ламати машини, або-ж нищити добро своїх ворогів. Разом із зростом свідомости робітників, вони сами навчаються дбати про порядок, щоб не давати урядові приводу втручати ся. Отже-ж і капіталістам і урядові вигодно, щоб був непорядок і щоб можна було тоді пролити кров робітничу. Тим то військо та поліція часто-густо сами викликають розрухи, або несподівано напавши на спокійних людей, або-ж безвинно заарештувавши так званих „зачинщиков“.

Миллїонне российське військо, котре за останні 25 років тілько один раз спробувало свої сили на „внѣшнем врагѣ“ (на китайцях в 1900 році), тоді як за цей самий час багато разів його зброя направляла ся проти „врагов внутренних“, проти робітників, що підняли ся на боротьбу з капіталістами. Особливо часто се було за часи царювання теперішнього царя Миколи II.

Меньш ніж через пів року після того, як він вступив на трон, в Ярославлі москалі Фанагорійського полку стріляли в страйкуючих з Корзинкинскої мануфактури, а Микола II. „височайше“ дякував „молодцов фанагорійцев“ за „умѣлое дѣйствіе оружіем“. Меньш, ніж через 2 роки після цього військо дуже побило робітників Серпуховської Коншинської мануфактури, котрі улаштували в январі 1897 року величезний страйк. Підчас страйку були деякі розрухи, деякий нелад; отже, коли вже все це скінчилось, прийшли москалі, ввірвались в робітничі казарми і там забивали нещасних неузброєних робітників Пройшло декілька місяців і страйкуючі робітники-шахтарі із Діброви (в Польщі), котрі вимагали повертання незаконно задержаних капіталістами грошей, були „усмирены“ вистрілами рушниць. Через рік, в декабрі 1898 року на Шлїссельбурському шляху в Петербурзі за поміччу війська уряд заарештував проводарів страйку на фабриках Поля і Максвеля, котрих не хотіли видати робітники. Робітники відбили напад поліції, але були страшенно побиті присланою військовою командою. В маї 1901 року стріляли в Петербурських робітників на Шліс-

сельбургському шляху, коли був страйк на Обуховському заводі.

В марті 1902 року тринадцять робітників було вбито в Батумі, 11-го ноября шість в Ростові на Дону, 17-го ноябрл декілько десятків чоловік було вбито на станції Тихоріцькій. Не що давно на наших очах по наказу царського уряду безневинно вбито сотні робітників літом 1903-го року в Київі, Одессі, Катеринославі і иньших містах, коли був блискучий страйк на залізницях півдня.

Але сьогочасне российське правительство дбає не тільки про панування капіталістів над робітниками, а ще й про панування дворян-панів над селянством. Поруч з купцем та фабрикантом, яко „опора престола и отечества“ стоїть „благородный дворянин“, що і досі ще лічить робочого чоловіка за тварь, за раба безправного. Безглузде, ледаче та роспутне панство, що вміє тільки пити та бенькетувати на народні гроші, потроху втрачує грунт під ногами. Все меньше й меньше з кожним роком зостається землі в дворянських руках, все більше і більше переходить вона до рук капіталістів та фабрикантів, для котрих бариш важніше, ніж смачно їсти та пити. І от ми бачимо, як российський уряд з усієї сили піддержує те, що валиться; ми бачимо, як милліони народних грошей роздаються дворянам на „піддержку“; ми бачимо, як найкращі землі в Сібіру роздаються дворянам по три тисячі десятин; нарешті ми бачимо, що поставивши над селянами всесильного земського начальника, котрого призначають з дворян, российський царь знову віддав селян в повне крепацтво панам. В 1861 році российське правительство увільнило селян від крепацтва. Увільнення було в руках дворянських комітетів і посредників дворян, котрі награбили у народа милліони десятин землі на користь панам. Тим то тепер, коли страшенно зросли беззомелле та бідність, скрізь селяне починають добувати ся своїх прав на сесю землю, загарбану панами. Часто-густо земські примушують селян відмовити ся від своїх прав на землю. Знову-ж, коли діло дійде до суду, так суд, що судить по законах виданих царем на

користь панам, розуміється, постановить, що та земля належить панам. Безземелле часто-густо примушує селян переселятись в далекі краї — на Амур, в Сібір і иньші місця; і ось той самий земський, щоб самому, або якому иньшому панові не зостатись без бідного, а значить і дешевого робітника, забороняє переселятись.

Злидений заробіток, погані харчі, нелюдська бійка та лайка часто доводять селян до неможливого стану. На грунті цього всього, на грунті страшенного злирства, безправности, темноти повстає боротьба між панами і селянами. І в цій боротьбі знову царь на поміч панам посилає військо.

І ось од часу до часу „христолюбивое воинство" вбиває на селі неузброєних селян, доведених до краю нуждою, горем та безправністю. Ніхто ніколи не забуде як российське правительство, що наче високим муром оточило селян панами та поліцією під часи полтавських та харьківських розрухів 1902 року, розстрілювало неузброєнвх селян, дітей та жінок; ніхто не зможе забути, як тоді-ж таки військо грабувало селянське добро, як москалі безчестили дітей та жінок, як сікли до смерти людей. Сікли так страшенно, що люде, прочувши, що в їхнє село незабаром має приїхати князь Оболєнський, Харьківський губернатор, і буде сікти їх, вішались, топились, гадаючи, що краще смерть, аніж таке безчестя.

Ще в одному стає військо в пригоді панам. Коли ціни на робочі руки, дякуючи гарному урожаю, дуже підіймуть ся, тоді військові командіри одпускають „своїх" москалів на „вольныя роботы" по економіях і цим понижують ціну на робочі руки Іноді те-ж саме робить ся, коли страйкують сільські робітники.

Найпотрібнійше-ж військо самому урядові. Річ в тім, що в Росиї царь та правительство не тільки допомагають панам та фабрикантам, а ще й панують над усіма клясами народу. По тих державах, де народ за поміччу революції (повстання) завоював собі державні (політичні) права, там правительство виборне і без згоди виборців не має права нічого зробити. Правда, і в цих державах правительство служить

інтересам капіталістів; тільки це залежить від того, що робітники та селяне темні, несвідомі, мало згуртовані і вибірають виборних в парламент із своїх ворогів — прибічників капіталістів. Тим-то виборне правительство, котре трохи не все складається з прибічників капіталістів, на послузі у багачів. Коли-б же робітники та селяне в вільних державах зрозуміли свої інтереси, згуртувались та оббірали тілько таких виборних, котрі-б стояли за інтереси робочого люду, тоді-б це виборне правительство дбало лише про робітників та селян. В Російській же державі державна влада **самодержавна**: уся величезна юрба чиновників, що важким тягарем лягла на плечі народні, за свої вчинки відповідає тільки перед своїм начальством, а на горі сієї величезної драбини чиновників стоїть царь, що самодержавно панує над усіма народами Росиї. Обстоюючи інтереси панів та капіталістів, самодержавне правительство пильно стежить за тим щоб хто-небудь не відірвав навіть шматочка від його величезної влади та не хоче ні перед якою частиною народу — ні перед робітником, ні перед паном — відповідать за свою діяльність. Тільки-ж чим більш шириться просвіта, чим швидче прокидають ся люде для боротьби за свої інтерресси, тим швидче стає ясно, що безглузді хабарники не можуть розумно правити державою, тим швидче зростає незадовольнення сьогочасним російським державним ладом, тим більша стає потреба в **політичній волі**. Пригнічені та бідні добивають ся волі, щоб користуючись нею, краще боротись з визиском; найбільш розумні з капиталістів добивають ся політичної волі тому, що самодержавне правительство коштує дуже багато грошей, та нічого не може довести до пуття. Політична воля — то кінець безкрайому пануванню царя та чиновників. Тим то самодержавне правительство усякими способами намагається ся задушити кожен рух, котрий веде до політичної волі.

І в цьому разі найважнішим являєть ся військо. В ті дні, коли тисячі няроду по великих містах, як от Київ, Одесса, Катериносалв, виходять на улицю, щоб голосно заявити про свої права та побалакати про полі-

тичну волю, — в ці дні ми бачимо силу війська на вулицях та по дворах. Кровю народною заливає воно цей рух, як що він приймає велнчезні розміри.

III.

Військо служить вищим клясам — капіталістам та дворянам — для завоюваня та грабіжки нових країн. Військо примушує робітників зносити здирства та визиск капіталістів, а селян — зносити визиск поміщиків-дворян та глитаїв; військо в Росиї, крім того, держить усі кляси народу, як богатих, так і бідних в неволі у царя, та чиновників. Коротше кажучи, військо — це підвалина усякого здирства, та гніту; воно служить інтересам вищих кляс в їх боротьбі з низшими клясами. Але з кого-ж складає ть ся військо, ця страшенна сила в руках ворогів робочого люду.

Щоб побільшити військо, усі держави одна за одною завели військову повинність загальну (за для всіх*). З того часу усі, здатні носити зброю по черзі відбувають службу в війську. Виходить тепер, що військо це узброєна частина усього народу. Ми-ж знаємо, що по всіх державах більшість народу складає ть ся з низших, бідніших кляс; з робітників, бідних селян та ремесників. Виходить, що військо — ту узброєна частина низших кляс народу.

І от узброєна частина низших кляс народу є та сила, котра в руках вищих, богатих кляс служить для визиску, здирства, неволі та гніту, що панують над робочим людом. Виходить, що пригнічені та обдерті робітники та селяне що року дають декілька сот тисяч са-

---

*) В Росиї її заведено в 1874 році.

мих сильних та здорових людей, котрі повинні держати в неволі та в злиднях працюючий люд, помогати панам-капіталістам та цареві обдирати та гнітити його. Чи не дурниця це? Чи не глум, що робочі люде сами на себе скували і далі кують кайдани неволі та недолі?

Для того, щоб це могло стати ся, треба в край покалічити здоровий розум і здорове людське чуття москаля, треба зробити з його машину, що слухає накази начальства, та не має ані крихотки любови до робочого люду.

В одній з своїх промов до німецких некрутів німецкий імператор Вільгельм II. в 1892 році сказав їм, що з того часу, як вони стали москалями, вони повинні бути готові навіть до того, щоб стріляти по наказу імператора в своїх рідних, в своїх братів, навіть в своїх батьків та матерів. От як каже той, хто вважає себе Християнином!

Погляньмо-ж, якими способами правительство так псує та калічить душу москалів, що вони являють ся наймитами-душогубами робочих мас?

На сампеcăред молодого парубка, відірваного від рідної сімї, засилають на службу як можна далі від рідних милих йому людей, від свого краю. Новгородця посилають служити в Ригу, татарина у Київ, полтавця в Калугу. Робить ся се для того, щоб люде того місця, де йому прийдеть ся служити, були йому чужі, щоб у нього й рука не здрігнулась, коли прикажуть стріляти в них.

До останніх часів по тих вольностях, які мав финляндський народ, військо финляндське повинно було служити в Финляндії. Царь російський Микола II. заприсягнув, що він свято берегтиме і не займатиме вольностів финляндських. Тільки-ж наші царі забувають присягу, коли вона їм не вигодна. Правительство хоче знищити финляндські вольности. Народ же финляндський без бою не відступить ся від своїх прав. Финляндське військо не буде стріляти в своїх братів. І от російське

правительство хоче увести такий військовий закон, щоб финляндців посилати служити в Росию, а в Финляндію присилати російське військо, котре згодить ся стріляти в финляндців, коли ті боронитимуть свої права та вольности. Тільки-ж, хоч і невеличкий, финляндський народ, а твердо стоїть за свою волю і ніяк не приймає нового військового закону.

Отже-ж і заславши молодого некрута на службу в чужий край, російське правительство пильно дивить ся, щоб москаль як-небудь не побратав ся з чужим народом, щоб не полюбив його, не переняв ся його горем, його стражданнями. Треба зробити так, щоб військова служба відбірала в нього усе время, не зоставляючи ні хвилинки вільної, треба, щоб він не зацікавився громадськими справами, читанням гарних книжок. І от одірваний од сімї і рідного краю, од користної праці та розумної роботи, молодий москаль в вільний від служби час починає пити та розпутно жити. Ті місця, де стоїть військо, мають, як усім відомо, найбільше число розпутних дівчат, котрі потрібні для забавки „христолюбивому воинству“, як москалям, так і офицерам. Кожен знає, як казарми розносять по селах та містах пранці (сіфіліс).

Дякуючи всьому цьому москаль робить ся диким і грубим- Отже-ж урядові цього мало. Москаль повинен не тільки перестать бути людиною, він повинен зробитись машиною для душогубства. Тим то уся казарменна муштра йде до того, щоб зробити москаля такою безсловесною машиною. Бійка та жорстокі кари за всяку дрібницю, обовязкова покірливість кожному, хоч би й найменьшому начальникові, військові суди, що судять по жорстоких військових законах — оце способи піддержати військову дісціпліну, за поміччу котрої москаль робить ся машиною.

„Солдат в строю-труп“. — Так казав Драгомиров, начальник київського военного округу, щоб показати, чим мусить бути „образцовый“ москаль. Чим меньше він думає, чим меньше він має свого розуму, тим більше він здатний для свого „святого“ діла. Різки, дісціпрлінарні

баталіони, каторга і розстріл, — ось що вживають, щоб задавити непокірливу людську вдачу, щоб убити в людині усяку самостійність, усяке людське чутя, щоб викорінити з москаля усяке бажаня „разсуждать“.

Для того-ж, щоб полекшити цю зміну живої людини в безсловесну машину, правительство забрало в свої руки освіту народню виховання молодіжі. В книжках в школах та церквах вихваляють військове ремесло, називають його найбільш „благородним“ ділом на користь рідному краю. Усі иньші народи, крім свого, називають ся „ворогами“ і для оборони від сіх наче-б то ворогів потрібне військо, потрібні „хорошіе солдаты“, а значить потрібна казарменна дісціпліна, військові суди, бійка, усе те, що допомагає зробити, „хорошаго солдата“.

Змалку людина привчаєть ся, дивити ся на війну, як на святе діло ; військові паради, смотри та маневри, що коштують сотні тисяч карбованців, ще більше піддержують це своїм шиком та пишнотою. Книжка та школа вихваляють найбільш відомих полководців, називаючи їх „героями“. В історії, котрій вчать по школах, більше кажеть ся про військові походи та баталії, ніж про життя народів та їхні державні порядки.

Отже-ж не дивно, що молодий парубок, котрий дістав таку освіту не тільки залюбки корить ся військовій муштрі, а ще й величаєть ся тим, що він став машиною безсловесною, що може й иньших москалів молодих робити такими-ж машинами.

Але-ж таке життя москаля, муштра та дісціпліна можливі лише доти, доки люде темні і не освічені. Адже-ж москалі, коли-б знали, на віщо уряд держить величезне військо, коли-б вони знали, що робітникам, однаково, якого-б вони краю не були живеться дуже погано, коли-б вони це все знали, — напевне не пішли-б стріляти в неузброєних селян та робітників чи свого, чи чужого краю. Зрозуміти-ж, що інтереси робочого люду усіх держав однакові, що сила усіх робітників в спілці, а доля їхня в боротъбі, — зрозуміти це можна лише дякуючи освіті. Тим то військове начальство, що має з війська заробіток, усіма силами задержує народню осві-

ту, зріст свідомости робочого люду та дбає, щоб народ жив в темноті та неволі. Тим то це начальство по всіх державах є самий заклятий ворог нового громадського та державного ладу; поруч з попами воно виступає проти найменьших проблесків волі народньої, бо воля народня то ясне сонце, що своїм палким промінням нищить той туман, котрим непроглядно обгорнули працюючий люд темні, ворожі сили.

IV.

По вільних краях, де уряд виборний, там іде завзята боротьба проти величезних видатків на армію та флот і робітничі партії, що борють ся за долю селян та робітників, вимагають знищення постійного війська і неймовірних видатків на військове діло.

Річ у тім, що постійне військо, як ми бачили, являєть ся силою, що в руках уряду служить для пригнічення робочого люду. Не обороняти рідний край від ворожих нападів примушує уряд військо, а піддержувати та допомогати пануванню багатих над бідними, капіталістів над пролетариями. Тим то основна вимога робітничих партий по всіх краях це вимога знищення постійного війська.

Без цього знищення не може бути повної політичної волі, не може бути вільного виборного державного ладу. Адже-ж поки правительство, хоч би й виборне, має в своїх руках величезну узброєну силу, котру воно може завше направити проти робочого люду, доти нема повної політичної волі. Адже-ж поки значна частина народу казарменною муштрою повертаєть ся в безсловесних рабів, доти немає вільного політичного ладу.

Свідомі робітники та селяне усіх народів вимагають знищення постійного війська, бо воно і той дух військовий, що панує, дякуючи йому в народі, задержує зріст думок про братерство та рівність усіх людей. Цей дух військовий викликає ненависть між народами, відтя-

гає увагу і розум народній від боротьби за поліпшення свого становища.

По всіх краях провадить ся боротьба за знищення постійного війська ще тому, що в ньому калічить ся людина і душою й тілом.

Робітничі партиї на всім світі борють ся проти величезного постійного війська, бо воно вимагає від народу чим далі, тим більших видатків, відтягає самих здорових людей від користної праці і тим руйнує добробут народний.

Нарешті борються робітничі партиї проти постійного війська ще й через те, що постійне військо, котре по всіх державах усе збільшуєть ся та збільшується, Завше може привести до страшенної всесвітньої війни, що знищить величезну массу робочого люду.

Але чим замінити постійне військо? Невже социялістичні партиї хочуть зоставити рідний край без захисту?

Ні. Вимагаючи знищення постійного війська социялістичні робітничі партиї скрізь вимагають також заведення народнього ополченя (міліциї).

Вивчіть усіх дорослих людей краю військовому ремеслу, не відриваючи їх від користної праці, від життя та сімї, дайте кожному з таких вивчених людей потрібну зброю і побачите, що коли доведеть ся йому боронити рідний край від ворогів, так він зробить це як не може буть краще.

Тим небагатьом краям, в котрих немає постійного війська і заведено народне ополченіе, як от Швейцарія, не приходиться каяти ся в цьому. Нечисленні Бури не мали постійного війська, але кожен з них чудово вмів орудувати зброєю і бурське ополченіе на протязі трьох років боролось з англичанами, що мають чудове постійне військо.

Військове начальство гадає, що при народньому ополченію не буде дісціпліни, без котрої неможна гаразд управити десятками і сотнями людей. Тільки-ж вище начальство помиляєть ся, коли думає, що дісціпліну можна завести у війську тільки бійкою, страхом та каліченням

душі людської. Крім дісціпліни, котру люде признають тільки із страху, є иньша дісціпліна, котру визнають з доброї волі, бо вона потрібна для їхнього діла, для їхніх інтересів. Адже-ж по величезних фабриках робота неможлива без ладу, без дісціпліни. Тільки капіталіст-фабрикант піддержує цю потрібну дісціпліну грубим насиллям штрафами, рощотом, суровістю і страхом голоду. Нічим иньшим не можна утворити дісціпліну на теперішніх фабриках, бо від того ладу роботи на фабриках робітникові ні тепло, ні холодно. Але ось ті-ж самі робітники зєднались в яку-небудь спілку, артіль, або-ж в величезну робітничу партию, що має десятки тисяч людей, ось вони влаштували великий страйк. Яка дісціпліна панує серед їх? Тільки ця дісціпліна добровільна та свідома, бо вона потрібна робітникам для боротьби за свої інтереси, бо без неї вони цограють свою справу. Оттака сама дісціпліна буде в тому социялістичному ладі, де не буде місця панам та фабрикантам з їх безкраїм пануванням над робочим людом.

Чоловік, котрий знає, за віщо він б'ється, завше буде битися далеко краще, ніж москаль, що бєть ся із страху кари. Такий чоловік залюбки признає і потрібну дісціпліну.

Але такий чоловік за те не піде стріляти в рідних братів або товаришів, котрі страйкують, такий чоловік не буде душогубом на послузі у правительства та попів. Навпаки, він швидче скористається своєю зброєю та своїми знаннями військової справи, щоб **рішучо боротись проти ворогів народніх, коли вони захочуть відняти у народа його права.**

Тим то народнє ополченіє являєть ся найкращим оборонцем народоьої волі.

Тепер тільки ми можемо зрозуміти, через віщо усі здирщики та визискувачі не хотять народнього ополченія та стоять за постійне військо. Тепер тілько ми зрозуміємо, чому за народнє ополченіє борють ся тілько социялістичні робітничі партиї, котрі від усякого діла хо-

тять користи тілько для робочого люду, для бідних, для пролетарияту.

„Ні однієї копійки на постійне військо“. Так каже німецка соціал-демократична робітнича партия. Їй байдуже, що за це по всіх усюдах її прозиватимуть ворогом рідного краю, їй байдуже, бо вона гаразд знає хто прозиває її цим іменням. Кожний раз, як у парляментах обговорюється скілько грошей дати на військові потреби, социялдемократи усіх народів виясняють в парламентах усі лиха постійного війска та вимагають заміни його народнім ополченієм. По своїх багатьох газетах, що видаються социял-демократами для робітників та селян, раз по раз росказують вони про всі жорстокости, які чинить над москалями „для дисциплини“ військове начальство. Роскриваючи усю шкоду військових судів та законів, социялдемократи вимагають, щоб суд був однаковий для всіх людей, москалів і не москалів. По парламентах, думах та зібраннях робітників та селян, по газетах, в книжках та листках безустанно проповідують боротьбу з військовим духом, що панує в постійному війську та з надсильними видатками на військові потреби.

Але социялдемократам цього мало: їм треба понести слово правди, свою проповідь і в самі казарми. Найбільше в цьому напрямі зробили социялдемократи в Бельгії. Вони згуртували так звану „Молоду социялістичну гвардію“, гурток з молодих робітників, котрим ще доведеться служити в війську. Члени цієї „гвардії“, коли їх забірають в москалі, являють ся в казармах провідниками боротьби з постійним військом. Такі „гвардії є і ві Франції“. Социялдемократи пишуть також і газети для москалів.

В робітниче свято 1-го мая на всім світі робітники виходять на вулиці та в співах і промовах вимегають заміни постійного війська народним ополчанієм.

V.

Оттак провадить ся боротьба по всіх вільних європейських державах, де можна писати і говорити правду та закладати всякі гуртки. Як же-ж повинні боротися робітники та селяне усіх народів, що живуть в Российській державі?

В Росиї панує неволя політична; самодержавне правительство забороняє говорити й писати правду, забороняє збірати ся в гуртки для обговорення ріжних справ. Тим то Українска Революцийна Партия, так саме як польска, жидівська та иньші робітничі партії в Росиї, повинні насамперед гуртом добитися політичної волі, повинні гуртом скинути самодержавного царя і його міністрів, щоб мати спроможність широко і успішно проповідувати боротьбу з постійним військом. Між тим як раз військо і являеть ся головною силою в руках российського самодержавного царя. Безглузде, жорстоке правительство российське так остогидло усім клясам народу, що воно не вдержало ся б і одного дня, коли-б у нього не було миллионного війська, закутого в кайдани військової дісціпліни, та готового по наказу начальства стріляти в народ. Перетягти на свій бік військо або частину його, — це значить положити кінець пануванню самодержавного уряду.

В ті часи, коли иньші народи Європи здобували політичну волю, вони користували ея допомогою війська. Революція (повстання) починалася боротьбою на вулицях, аде ця боротьба, в котрій проти організованої та узброєної армії стояла погано узброєна юрба народу, ця боротьба могла скінчитися побідою народньою тілько дякуючи тому, що москалі в глибині душі співчували повстанню, мляво та неохоче йшли проти народу, а иноді цілими полками переходили на його бік. Правительство-ж знаючи, що армія не певна, боялося зразу послати військо проти народу, давало народові спроможеність захиститися та приготуватися до нападу москалів, москалям же давало безглузді накази і тим ратувало їх.

Добитися такого настрою серед москалів і такого переполоху в уряді повинна Революцийна Українська Робітнича Партия так само, як і всі иньші партії, в російській державі. І чим частіш ми бачимо напади москалів на неузброєних робітників та селян, тим швидче ми повинні вести роботу серед москалів.

На сам перед треба звернути увагу на некрутів. Некрут, що відриваєть ся від своїх близьких та рідних і засилаєть ся в чужу далеку сторону, на службу, дуже добре почуває, що його чекає у війську. Тому Українська Революцийна Партия що року в часи некруччини видає листки до некрутів, де виясьнюєть ся їм, на віщо урядові здалося військо. Часто-густо ці листки некрут везе у військо і там дає читати иньшим москалям.

Треба серед москалів закладати потайні гуртки, котрі-б виясьнювали несвідомим москалям кому служить військо та проповідували боротьбу з політичною неволею Треба черее ці гуртки роздавати книжки, газети та листки москалям, особливо-ж коли лагодить ся демонстрація або страйк, то треба поміж москалями тих полків, яким наказано йти на усмирення „бунтарів“ росповсюжувати відозви про долю робочого люду, про боротьбу з панами-капіталістами та правительством, про безправність москаля та про долю, яка чекає москаля після служби „за віру, царя и отечество“. Ці гуртки повинні зносити ся з гуртками робітників та селян і з комітетом Революцийної Укр. Партиї і партий иньших народів, повинні повідомлювати, які полки і куди йдуть на усмиреніє та оповідати про всякі насильства над москалями, щоб можна було описати в газетах иньшим людям в науку.

Робітники та селяне повинні знайомити ся з москалями, показувати їм безправність на неволю москаля в Росиї та доводити, що інтереси москалів і інтереси робочого люду однакові, що москаль також робочий чоловік, котрий тільки дякуючи своїй темноті, служить ворогам робітників та селян.

Тепер ми повинні ще спинитися трохи біля одної дуже важної речі.

Усі ми гаразд знаємо, що як на Україні, так і по иньших краях російської держави більша частина люду складає ся із селянства. Коли-ж ми пригадаємо, що військо трохи не все з робітників та селян, то вийде, що в війську найбільше селян. На кожних 100 москалів у війську селян приходиться 91 душа. Отже-ж, коли для успіху боротьби треба перетягти на свій бік військо, ми повинні всі сили направити на те, щоб збудити свідомість селянства. Тимто робітники і иньші люде, котрі мають знайомих селян, коли хочуть швидче здобути долю для всього робочого люду, повинні закладати гуртки по селах, передати туди книжки, газети, листки, в котрих виясню́еться безталанне життя селян, здирства панів та уряду та иньше. Тілько збудивши свідомість селянства, тілько збудивши проміж селян бажання боротись за долю та волю та згуртувавши селян для цієї боротьби у потайні гуртки, увесь робочий люд скине з себе ярмо політичної неволі та безкрайого панування багатих.

Без революції (повстання) здобуття політичної волі в Росиї, як і скрізь не обійдеть ся. Тим то треба памятати, що при боротьбі на вулиці, найголовне — це розстроїти густі ряди москалів.

„Солдат в строю-труп“, чули ми вже від Драгомирова, котрий так гарно знає москалів. Отже-ж треба, щоб москаль перестав бути трупом, щоб він став живою людиною, котра може відчувати горе та страждання людське. А для цього, як ми знаємо від Драгомирова, треба розстроїти ряди, строй, бо тільки в строю москаль-труп. Коли-ж ряди розстроєні, тоді юрба народу вриваєть ся проміж москалі, діти, чоловіки, жінки і душа москаля мякшає, серце зогріваєть ся теплом любови до змученого вароду і він забуває про дісціпліну...

Чим швидче йде вільне слово правди проміж люд робочий, чим більше казатиметь ся по всіх наших листках та газетах про потреби працюючого люду та про всі злочинства самодержавного уряду, тим швидче приготуєть ся і військо до повстання за народні права. Чим частіше будуть посилати москалів на усмиреніе голодних селян та робітників, тим більше трівоги буде серед мо-

скалїв, тим більше почнуть вони думати, через віщо стало так неспокійно по всьому російському царству.

Шлях довгої ї важкої роботи веде до полїтичної волї, котра нї одному народові в світі не доставала ся дурно, без величезної працї. Багато цієї працї вже зроблено на Українї і в иньших місцях Росиї. І вже недалеко той бажаний час, коли перед силою повставшого люду опустять ся салдатські рушницї і із салдатських грудей залунає побідний поклик; „Хай живе народ! Хай живе воля! До долу царя самодержавного!“

Під такі крики поховаємо ми свого самого найзаклятїшого ворога — самодержавне правительство...

Японська війна.

За десять тисяч верст від нас, за холодними степами Сібіру, ще й за морем, на островах далекого сходу лежить японська держава. Завбільшки вона з усїма своїми островами буде як дві або три наших губернї; але населена вона дуже густо; живе там народу не меньше як 50 мілїонів мешканців, так що жити в Японії дуже тісно. До того-ж ще треба додати, що земля там не дуже добра. Може тільки четверта частина всїх земель є плодюча, решта-ж або вкрита лїсом, або до хлїборобства не надаєть ся. Крім того і землї всї належать панам та багатирям, а бідний люд там побиваєть ся на заробітках.

Живуть люде лиш через те, що в Японії багато фабрик та заводів, то там находять такий сякий заробіток. Фабрики та заводи, як і скрізь по світу, в Японії належать багатим панам-капиталїстам: вони визискують там робітників, теж як і скрізь по світу. Тільки-ж становище робітників в Японії все-ж краще трохи, ніж у нас на Українї (або взагалї в Росиї) через те, що в Японії є полїтична свобода. Власть японського царя — микадо, як він в Японії називаєть ся, обмежена радою державною, обібраною із представників народа. Правда там в радї державній збірають ся майже виключно представники богатих верств людности і радять так, щоб було ви-

гідно для панів та фабрикантів, а про робочий люд дбають лише о стільки, що його визискувати; та все-ж таки там і робітники мають таку сяку свободу, принаймні, мають право боротися за свою долю з панами. В Росиї-ж, як відомо, робітникам і того не вільно, бо сама боротьба робітників з панами в Росиї називаеть ся бунтом і за неї робітників карають. Отже в Японії хоч і не солодко живеть ся робітникам, та все-ж краще ніж в Росиі, хоч і земли у їх ще меньше і визискують їх скільки можуть.

Ми про Японію дуже мало знали, бо навіть і не цікавили ся нею, бо й діла нам до Японії було дуже мало; коли се зразу грянув гром — почала ся з Японією війна, і нам стало до Японії дуже багато діла, бо на своїх спинах ми почули, що хоч і далеко та Японія, а і до самих глухих сел та хуторів наших доходить лихо та нещаст: тої війни. Ледве чи була коли така друга війна, м ж двома державами, щоб проливало ся стільки крови, щоб коштувала стільки грошей, щоб зходили ся дві такі великі армії. Звідки-ж та війна повстала? Чому дві держави мусять нести таке лихо? чому люде повинні покладати в ній свої голови? Приглянемо ся ближче, чому почала війну Японія і чому почала війну Росия.

Як ми вже згадували, Японія лежить на островах, густо заселена і жити там дуже тісно Багато людей там не мають земли і шукають заробітку по фабриках та заводах. З другого боку, за остатні сорок років японські пани-капиталісти зміркували, що їм буде дуже користно будувати фабрики та заводи, бо голодних робітників є так багато, що вони за аби яку ціну підуть робити на тих фабриках та заводах; пани очевидно матимуть богато користи з дешевої праці робітників і фабрики та заводи даватимуть їм дуже багато зиску. І число фабрик та заводів стало в Японії рости неймовірно. Але от біда: чим більше фабрик, тим більше на їх виробляють краму, чи товарів, а більшість люду в Японії є так злиденна, що того товару не купує.

Що робити фабрикантам? Невигоду вони мають велику, бо товар їм пропадає; треба якось лихови зара-

дити. І раду собі вони знайшли. Вони надумали ся, посилати свої товари в близші чужі землі, де не має фабрик та заводів, щоб там ті товари продавати. Такими найблизшими землями до Японії є Корея і китайська земля — Манджурия. І почали японські пани фабриканти посилати сюди свої товари. Але не дурно-ж в японській раді державній сидять заступники японських капиталїстів. Вони зміркували, що їм вигіднійше буде, коли-б сі землі зовсїм прилучити до Японії, і для того почали в Японії збірати велике військо, заводити кораблі та гармати...

В 1894 роцї Японія вже зовсїм була нацїлила ся прилучити для себе Корею, та се було не вигідно Китаю, і у Японії з Китаєм почала ся війна. В дуже короткий час Японія побила Китай і була-б забрала і Корею ще й китайські землі, та тут вмішали ся инші держави, а особливе Росия і не дозволили Японії прилучити до себе тих земель.

Росия власне тому тоді замішала ся до справи, що те-ж бажала собі приєднати ті землї і знала що слабий Китай їй на перешкоді не стане; а як би сі землі одійшли до Японії, то вже Росия їх не дістала-б. От-тоді в Японії побачили, що головним чином за ті землі прийдеть ся бороти ся не з Китаєм, а з Росиєю і почали до тої війни готовити ся. Готовили ся десять років; десять років збільшували та озброювали військо, будували та купували кораблї, заводили нові гармати, і нарешті, коли вже зовсїм приготовили ся, то почали з Росиєю війну і так само почали бить Росию як десять років перед тим били Китай.

Таким чином ми бачимо, що в Японії почали війну і хотіли війни богаті пани-капіталїсти, бо їм потрібні були нові землї, щоб продавати свої товари. Робітники-ж японські війни не хотіли, бо розуміли, що платити податки на ту війну доведеть ся їм, кров свою проливати доведеть ся їм, та ще, крім того, і бити ся доведеть ся з робочим людом Росиї — а наших робітників робітники японські не мають за ворогів, а навпаки за товаришів і раднійші були-б, замість того, що-б з ними бити ся, навпаки злучити ся, щоб разом ударити на наших та

їхніх панів-капиталїстів, що і тут і там визискують робочий люд. Черезте з самого початку війни японські робітники, скільки могли, протестували і противили ся війнї; та не сила їх була; правительство в Японії складають пани-капиталїсти і вони почали війну.

Через подібні, хоч ще тако-ж і через иньші причини почала війну і Росия.

В Росиї, як відомо, правительство складаєть ся не із панїв та капиталїстів, а із царя та його чиновників. Царь також підтримує наших панів-капиталїстів. І хоч фабрик та заводів в Росиї, порівнюючи, далеко меньше ніж в Японії, та все-ж таки робочий люд в Росиї такий злиденний, що і тих товарів, які в Росиї виробляють ся, скупити не може, хоч і як вони йому потрібні. Через те, щоб мати де збувати товари росийським капиталїстам, царь хоче прилучати до Росиї нові землї. Через те Росия і вмішала ся в справу Китая і Японії в 1894 роцї і не допустила, щоб Японія взяла собі Корею та бодай частину Манджуриї. Та на сему дїло не стало. В 1900 роцї в Китаї вибухло повстаннє проти мошеників европейських що наїхали до Китаю і почали там шахрувати. Європейські держави тоді зраділи і всї накинули ся на Китай, ніби боронити своїх европейців, а на справдї, щоб грабувати Китай. Тоді кожна держава хватала собі, що захватити поспіла і Росия тоді загарбала собі цїлу Манджурию. Крім того відтягала собі Росия від Китаю Порт-Артур і вибудувала собі там неприступну кріпость, укріпивши її і з моря і з суши. Як про се довідала ся Японія, то зі свого боку стала домагати ся, щоб Росия не займала Манджуриї. Домагання Японії підтрімували знову иньші держави і Росия була злякала ся і опустила Манджурию. Та згодом знову Росия повернула до свого і провела через Манджурию аж до Порт-Артура залїзну дорогу і зайняла цїлий край.

На марне довгий час Японія домагала ся, щоб Росия знову опустила Манджурию; Росия обіцала, але своєї обіцянки не додержувала; тоді Японія приготовивши ся до війни рішила зі зброєю в руках примусить Росию забрати ся із Манджуриї. Таким чином і почала ся війна.

В Росиї, як бачимо, царь тако-ж пильнував інтереси панів-капиталїстів, щоб вони мали куди везти свої товари; робочому людови Манджурия зовсїм не потрібна і тому робітники у Росиї в початку 1905 року в Петербурзі і по иньших великих містах домагали ся від царя, щоб спинити війну. Та царь, як відомо, за те приказав війську стріляти в наших робітників, як в вороже військо.

Таким чином причина, щоб почати війну із боку Росиї була така сама, як і з боку Японії, а саме — пильнувати вигоду панів-капиталїстів. Та не тільки сю причину мав российський царь, щоб почати з Японією війну.

Річ в тім, що становище царя в Росиї стало дуже не певне. Він і його чиновники, здебільшого злодії, так увірили ся народови, так незадоволеннє проти їх стало зростати, що царь побачив, що треба якось народ обманути, одвернути його увагу від себе, на щось иньше.

Для того царь, думав почати війну з якою-небуть не великою державою, щоб легко її побідити, здобути славу побідителя і тим забезпечити собі своє становище на российському тронї. Такою не великою і слабою державою царь і вважав Японію. Через те і одважив ся на війну з нею, що думав легко здобути славу побідителя і прославити ся в своєму народі. Таким робом ми бачимо, що Росия почала війну на користь панів-капиталїстів та царя, хоч і найтяжче розплачують ся за війну робітники та мужики, котрім та війна зовсїм не потрібна.

З самого-ж початку війни Японія раз за разом б'є Росию. І в тому не має нічого дивного. З боку Японії керує військовими справами правительство, що складаєть ся з капиталїстів, котрім потрібна війна і потрібно побідити. Через те вони свою справу дуже пильнують. Гармати і иньшу зброю купують самі лучші, кораблї будують та купують самі могучі, грошей вже не крадуть, салдат годують та одягають, — вже, словом, пильнують всего, аби побідити. Зовсїм не так з боку Росиї. Тут керують військовою справою царські чиновники, яким все однаково, що буде на війні; їм аби розбогатіти,

аби украсти. Через те ті гроші, що видавала казна на будоване та куповане кораблів, у нас розкрадали і кораблі наші здебільшого погані. Гроші на гармати та на зброю розкрадали, гроші на те, щоб одягати та годувати салдатів розкрадали. Все, що можна було і де можна було, все крали. Тому наші салдати в бій ішли що разу голодні, не одягнені, з поганою зброєю... Що-ж дивного, що Японці, що разу наших і били? За перший же рік війни раз десять Японці побили Росию на сухому і на морі, потопили та поодбірали всі российські кораблі, після довгої облоги забрали Порт-Артур, убили та поранили не меньше як 150 тисяч люду.,.

І того всего треба було сподівати ся. В сій війні військо тільки кров свою проливає, а б'ють власне не його а царя та злодіїв чиновників, що керують війною. Салдати наші не бажають війни, так само як не бажають її і робітники і мужики; вони йдуть на неї тільки через те що того вимагає царь та його чиновники. Як мясо гарматне наші салдати йдуть та складають свої голови за дурні вигадки царя та всяких панків.

А навіть як-би в решті решт Росия і взяла вже верх над Японією, а на се мало надії, то тоді-б иньші держави вмішали-сь би і все одно не позволиди-б цареви прилучити до себе ні Манджурии ні Кореї, бо сі други держави бояться, щоб Росия, і так дуже велика, не збільшувала ся далї. Таким чином виходить, що як-би справа не пійшла, то все одно війна нікому в Росиї ніякої користи не принесе, а буде тільки народови коштувати богато крови і грошей. А тому всї, хто бажає добра і собі і своєму краю і цілому світу, повинні злучити ся, щоб бороти ся проти війни, щоб домагати ся миру.

Кров сотень тисяч людей тече на голови царя, його чиновників, та панів-капиталїстів, сльози милїонів падають на їх совісти. В сему морі слїз і крови вони мусять утопити ся.

Видання Революцийної Української Партиї.

1. Самостійна Україна (вичерп.).
2. Дядько Дмитро (вид. друге).
3. Чи є тепер панщина? (вичерп.).
4. Власна земля (вичерп.).
5. Страйк і бойкот (вид. трете).
6. Народня справа.
7. Іван Гилька. Про херсонські та иньші заробітки.
8. Іван Гилька. Великий хліборобський страйк в Галичині 1902. р.
9. Доля працюючого люду. Збірник.
10. Дума про похід ситого князя Оболенського на голодних селян (вичерп.).
11. В. Деде. „Салдатики!" Опов.
12. В. Лібкнехт. Навуки на мухи. Промова.
13. Не жарт, а правда. Збірн.
14. Л. Галін. Проповідь. Опов.
15. Козаччина (вичерп.).
16. Революция 1848 р. у Франциї (вичерп.)
17. Аґрарна програма францув. робітн. партиї.
18. П. Ляфарґ. Селянська посілість і економічна революция (вичерп.).
19. А. Бебель. Студенти і социялізм. Пром. (вич.).
20. В. Лібкнехт. Державна зрада і революция. Пром.
21. В. Деде. Роботи! Опов.
22. В. Деде. Боротьба. Опов.
23. Ф. Ляссаль. Програма робітників. Пром.
24. К. Каутський. Социяльна революция.
25. Оповідання з історії Великої Франц. Революциї:
    I. Здобуття Бастилії.
    II. Національна Рада. Ніч 4. августа.
    III. Що зробила Національна Рада.
26. Паризька Комуна.
27. И Полїванов. Сконав. Опов.
28. Ф. Ляссаль. Про суть конституциї. Пром.
29. К. Каутський. Ерфуртська програма (друк.).
30. Ґ. Запольська. В Гірничій Діброві.
31. Військо і робітники.

Товариші! Передавайте сї книги з рук до рук, з хати до хати!